

AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ V PRAZE

TRIPTYCH PERNEROVA

Matěj Zikmund

Malba IV

V Praze dne 13.5.2024

.....

podpis

Téma mé diplomové práce, tedy zakončení studia na Akademii výtvarných umění, se v mé hlavě odvíjelo několik posledních let. Souvisí s mým vnímáním a pozorováním městské krajiny Prahy. Místa známá i pro mě neznámá, neprozkoumaná. Plně nepoznaná. Místa širšího centra, čtvrtě Vinohrad, Žižkova a Karlína. V obrazech, které dosud vznikly, nebyla mým záměrem snaha o sociologickou sondu pomocí zachycení života v daných městských částech, o reportáž ze života v nich – proto žádný z výjevů neobsahuje lidi ani automobily. Nejsou podstatní a ani je při putování městem nepozoruji. Pozoruji fasády a siluety domů i stromů, jejich detaily, které vytvářejí podstatu a identifikační prvky daných míst po desítky let. Genius loci.

Územím odděleným na severním konci Vltavou a na jižním kopcem Vítkovem, tedy historicky prvním pražským předměstím, Karlínem, jsem začal procházet, protože představoval a dosud představuje pro mě ne úplně poznanou složku města. Dynamicky rozvíjející se území zejména po ničivé povodni z léta 2002 si však svůj klasicistní, smutný charakter a zároveň královskou velkorysost v podobě rozvržení, šířky ulic i množství zeleně (dvě náměstí, Sudkovy sady) stále uchovává, a právě proto je z mého pohledu tak atraktivní. Ve stínu jeřábů, nákladních aut a těžké techniky, která rekonstruovala Negrelliho viadukt, jsem se v létě a na podzim 2019 pravidelně vracel pěšky z Letné (po přednáškách) touto branou do Karlína, abych na sebe nechal působit současné vlivy. Velmi málo vjemů a nových námětů na zpracování konkrétně Pernerovy ulice mě napadalo. Téměř žádný, žádný plnohodnotně nosný a hoden počáteční skeče, natož namalování. Zásadní a první velice přesná idea na vytvoření tak obsáhlého a komplexního místa, jakým je tato ulice, její délka, charakter i tvar, přišla až téměř o rok později. Nevyhledával jsem ji. Nenutil jsem se do úporného přemýšlení o zpracování tohoto tématu za každou cenu. Čekal jsem, zda přijde. Jednou. Možná.

Proč zrovna tato ulice? V té době byla jednoznačně neklidnější z pohledu dopravního ruchu, ale to není až tak podstatné. Mnohem zásadnější je její lokalita, tedy na kraji čtvrti pod vrchem Vítkov. Jen pár kroků od Karlínského náměstí. Fasády domů jsem pečlivě vybíral a volil, které budou zobrazeny, na jakém obraze a v jaké roli. Volba realistické formy a zachycení převážně architektury 19. století, tzn. dekorativních fasád s bosáží, kterých je nejen v Praze ale převážně po Evropě nespočet a snadno se zamění s dalšími, byla vědomá a záměrná. Estetické principy minulosti pro opodstatnění a zdůraznění nového současného a budoucího vývoje čtvrti abstraktní formou, ke které jsou činžovní domy v kontrastu. Štukové dekorace jsou zase v opozici vůči chladnosti a strohosti průčelí bývalé autoopravny. V obrazech kostkovaný vzor dlažby svým technickým provedením, tedy plošným zjednodušením, propojuje tyto dva principy a dotváří tak spojnici mezi realismem a abstrakcí.

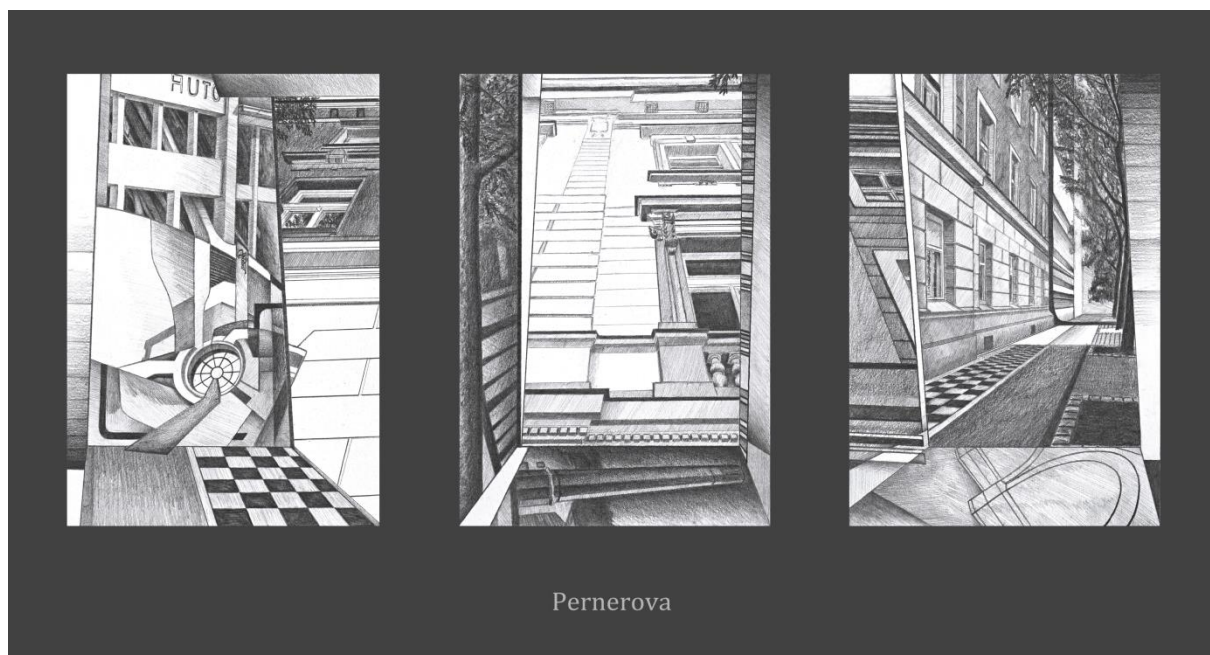
Na útulnosti přidává také stromořadí vzrostlých dřevozvců, které jsou vysázeny jen na pravém chodníku (směrem k Vítkovu) a zejména v létě tak vytvářejí krytí před sluncem a částečně i před deštěm. V neposlední řadě se v ulici nachází poměrně mnoho industriálních objektů, které se podařilo zachovat a zrekonstruovat pro nové využití. Mezi jednotlivými domy byly proluky a nevyužitá místa, nechaná ladem – v této době už je jedno prázdné místo zastavěno, jsou návrhy projektů na využití dalších parcel. To vše hrálo v mé volbě této ulice roli. Vnímání historie, současnosti i budoucího rozmachu. A pokus o přenos do mojí interpretace.

Prvotní idea byla vytvořit jen jeden obraz obdélníkového tvaru na výšku, nikoliv širokého, panoramatického, (město chápu z pohledu chodce jako vertikální systém, nikoliv horizontální) s centrální fasádou uprostřed a do krajních ploch dodat identitu podporující architektonické a rostlinné prvky tohoto úseku ulice. Tento nápad by ale nevyřešil můj záměr zachytit nejen konkrétní krátké území Pernerovy ulice začínající na ní kolmou ulicí Kollárovou a končící Thámovou, ale obsáhnout vzdálený bývalý komplex ČKD a na východním konci stáčeající se viadukt.

Krása

Zcela zásadní téma. V dnešní době přehlížené a podceňované. Samozřejmě, v každé době bude představa o ideálu krásy a o síle estetické a duchovní hodnoty věcí, potažmo uměleckých děl, odlišná. Mezi první filozofy, kteří se pojmem krásy začali zabývat, patřil Pythagoras. Matematický řád světa a teorie estetiky, které pithagorejci vyvíjeli a propagovali, byl podpořen vývinem zlatého řezu. O dosažení souladu se snažím vždy. Od toho se odvíjí formát, kompozice a výtvarná struktura. Krása ale nemůže být prvoplánová, nýbrž ultimátní. Mé obrazy nejsou koncipovány na rychlou souhru s divákem. Význam může zůstat skryt a teprve postupně se odhalovat – jen za předpokladu, že je toho divák ochoten. Proto také používám u tohoto triptychu abstraktní prvky v několika rovinách – jednak ty, které přímo navazují na bosáž fasád, oddělují jednu část obrazu od druhé, aby započali jinou fázi. A pásy, které na obou koncích levého i pravého obrazu horizontálními děleními jednak symbolicky uzavírají celý výjev, ale volně doplňují bosáž. Tyto prvky spolu s jasně čitelně zpracovanou městskou krajinou mohou existovat pospolu a navzájem se doplňovat a ovlivňovat na základě barevných kontrastů, aniž by docházelo k nejasnému čtení nebo chápání obrazů – jejich význam může být druhotný ale i prvořadý – záleží na úhlu pohledu.

Abstraktní jazyk není v mém podání nahodilost. Pozvolna jsem přešel od čistě abstraktních obrazů do tématu města a jeho krajiny a formální znaky z předchozího období využil pro nové významy.

Oficiální návrh

Koncepce triptychu

Karlín – racionálně naplánované město, vertikální a horizontální rozložení ulic. Na tuto striktnost reaguji v obdobném principu – stejně vymezenými plochami a kompozičním řádem na každém ze tří obrazů. Avšak dynamiku a novou hru významů doplňují abstraktní (konkrétní) znaky jednak formou, ale i barevným odlišením.

Levý obraz:

Hlavní podstata a důraz je kladený na ústřední a největší plochu, která je rozdělená na dvě části. Dolní částí dominuje vztah oken – z pravé fasády přechází tvar okna a postupně se integruje do prvku kruhového tvaru – okno bývalé energocentrály společnosti ČKD, kterou se po povodni podařilo zrekonstruovat a konvertovat pro nové využití. Právě důraz na pohyb a dynamiku má prostupovat celým obrazem. Abstraktní prvky přesahují siluetu sedlové střechy haly a protahují se skrze zrenovované průčelí bývalé autoopravny automobilky Praga.

Pravý obraz:

Pohled směřuje do neznáma, směrem k Florenci. Směr opodstatňuje také silueta Negrelliho viaduktu v dolní části. Na rozdíl od sousedních obrazů je v tomto řešení prostor směřující sice do neurčita, avšak poskytuje vzdušnost a možnost vnímání jednak stromořadí vzrostlých dřevozců, ale i na navazující fiktivní prostor a mou autorskou licenci, který volně navazuje na stávající zástavbu a odděluje ji univerzálními barevnými plochami, které vyjadřují budoucí architektonické zásahy a větší či menší proměny ulice a jejího charakteru.

Ústřední obraz:

Největší ploše dominuje nejmenší činžovní dům v ulici. Štukové ozdoby a balustráda odkazují na styl a dobový charakter stavění a výzdob druhé poloviny 19. století. Dolní část je věnována jednomu ze dvou komínů, které přetrvali do současnosti, konkrétně stojícímu na dohled zobrazovaného hlavního domu. Levá část také zobrazuje průčelí autoopravny, tentokrát jen jako siluetu a v jiné perspektivě.

Červeně navazující znaky poukazují na návaznost a kontinuitu budoucí zástavby v ulici. Zároveň postupně mění tvar a směřují ven z formátu a stejně jako silueta průčelí nalevo otevírají koncepci fasád do prostoru a reagují tak na historickou podstatu triptychových desek, které se publiku otevíraly jen při výjimečných (církevních) událostech.

Inspirace

Jednoúběžníková perspektiva, vyniknutí fasád, vzorce dlažeb a nepřítomnost lidské postavy jakožto tvůrce a obyvatele znázorněných domů – to vše spojuje tento triptych s autory italské renesance a jejich vedutové obrazy ‚Ideálního města‘. Italští autoři (F. Carnevale, M. da Forlì, P. Ucello) v těchto obrazech sice pracovali s lidským měřítkem a znázorněním lidí či zvířat, ale jen velmi minimálně. Některé obrazy měli figury domalovány až dlouho po svém vzniku. Budovy jsou pojety jako kulisy.

Stejně jako v jejich případě, budovy na mém triptychu nejsou zanedbané nebo zašlé – jsou znázorněny tak, v jakém stavu momentálně jsou. Nejde mi o apokalyptickou scénu ‚po člověku‘, ale o nerušený vhled a dojem na konkrétní uliční část.

Proč obrazy renesance zcela vynechali přítomnost člověka? Chtěli dát najevo schopnosti společnosti, snahu o vytvoření opravdového ideálního prostoru a cit pro řád? Chtěli definovat architekturu a urbanismus jako neoddělitelnou složku symbolu pokroku? Tyto otázky si pokládám a přemýšlím o nich ve vztahu k vlastní a zejména této konkrétní práci.

Dalším inspiračním zdrojem jsou surreální obrazy Giorgio de Chirica nebo městské krajiny českých autorů Františka Hudečka a Kamila Lhotáka.

Technické parametry

Lněná několika vrstvami šepsovaná plátna mají každé rozměr 150 x 105 cm, jedná se o dosavadně mojí největší realizaci. První vrstvu tvoří akrylový průsvitný nátěr, který tónuje podkresbu, poté se pokračovalo rovnou olejovými barvami, převážně hladká malba spolu s pastózními i lazurními barevnými přechody.

Obrazy byly malovány po domluvě s vedoucími ateliéru v mém vinohradském bytě.